STIL PUBLICISTIC ŞI LIMBAJ POLITIC ÎN LIMBA ROMÂNĂ LITERARĂ[1]

SORIN CRISTIAN SEMENIUC[*]

1.1. *Stil* – *limbaj*. Demarcații teoretice

Primele definiții ale conceptului de „stil", în sensul de „stiluri funcționale" sau „stiluri ale limbii" – urmărit în această cercetare –, au fost formulate începând cu primele decenii ale secolului trecut şi aparţin Şcolii lingvistice de la Praga. Conceptul a fost preluat apoi de omologii sovietici ai cercetătorilor praghezi (Andriescu 1977: 239, Gheție 1982: 149). Unul dintre lingviştii fondatori ai acestui concept, Josef Vachek, a explicat mai târziu motivația unei asemenea căutări: „concepțiile de sistem şi de funcție au făcut pe unii dintre membrii şcolii de la Praga să vadă limba ca o formație complexă, cu straturi diferențiate. În limba literară ei deosebeau limbaje speciale sau stiluri funcționale, de exemplu: stilul tehnic, stilul poetic, stilul familial etc." (Joseph Vachek, *Réponses aux questions linguistiques au IV*^{ème} *Congrès International des slavistes*, Moscou, reprodus din *Dictionnaire de linguistique de l'École de Prague*, Spectrum, 1960, Utrecht-Anvers, apud Coteanu 1973: 46).

Atribuirea statutului de fondatori pentru membrii Şcolii pragheze nu a întrunit întotdeauna consens. De exemplu, Alexandru Andriescu a menționat „două etape, separate larg în timp şi fără legături aparente între ele, la fel de importante însă în cristalizarea noțiunii de stil al limbii: contribuția anticilor, în special a lui Aristotel, şi apoi a lui Charles Bally" (Andriescu 1977: 239). Aristotel a schițat o primă diviziune a limbii în stilurile ei fundamentale: genul deliberativ (domeniul vieții politice), genul judiciar şi genul epidictic (viața privată sau publică a persoanelor şi personalităților). Acest punct de vedere este împărtăşit de Stelian Dumistrăcel care invocă „tradiția Antichității referitoare la «stiluri»" (Dumistrăcel 2006: 39).

[1] Articolul de față este o parte a lucrării de doctorat cu titlul *Interferențe între limbajul publicistic şi cel politic, în România, după 1989*, susținută în anul 2012. O primă variantă a acestui text a fost publicată în anul 2011, în „Buletin ştiințific", nr. 20, Universitatea „Mihail Kogălniceanu" din Iaşi, p. 181–190.

[*] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, bd. Carol I, nr. 11, România.

ALIL, t. LVII, 2017, Bucureşti, p. 337–352

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

*

În secolul trecut, pornind de la *Cursul de lingvistică generală*, Bally a făcut distincție între diferite „moduri de expresie", „prin care nu putem înțelege altceva decât stilurile sau varietățile funcționale ale limbii, diversificare impusă de mediul social căruia îi aparține vorbitorul, precum şi de scopul comunicării în vederea satisfacerii depline a interlocutorului, pe care nu numai că îl informăm, dar trebuie, în acelaşi timp, să-l cîştigăm cu mijloacele cele mai adecvate" (Andriescu 1977: 239). Andriescu merge mai departe, atribuindu-i lui Ion Heliade Rădulescu paternitatea unei clasificări timpurii a stilurilor, sub influența retoricii (*ibidem*: 242): „limba ştiinței sau a duhului", „limba inimei sau a simtimentului" şi „limba politicii". Ion Gheție (1982: 151) şi Paula Diaconescu îi atribuie un merit pentru schițarea acestui concept lui Wilhelm von Humboldt, care a distins între câteva varietăți funcționale ale limbii, prin opunerea *poeziei* (realitatea în aspectele ei sensibile) *prozei* („evoluția intelectuală"). Cea din urmă cuprindea limba conversației, proza ştiințifică şi proza oratorică (Diaconescu 1974: 230).

În zilele noastre, mai mulți cercetători români au încercat să surprindă cât mai clar, în definiții succinte, concepul de «stil al limbii literare». Ion Coteanu l-a desemnat drept „un sistem lingvistic mai mult sau mai puțin specializat în redarea conținutului de idei specifice unei activități profesionale, unuia sau mai multor domenii din viața social-culturală, cum sunt arta literaturii, ştiința sau tehnica, filozofia, critica literară şi artistică, istoria, viața familială etc., care, toate, au, ori tind să aibă, cuvinte, expresii şi reguli proprii de organizare rezultate din diverse restricții impuse limbii" (Coteanu 1973: 45). Ion Gheție (1982: 150) izolează ca fiind caracteristic stilurilor funcționale „ansamblul particularităților lingvistice (morfologice, fonetice, sintactice, lexicale) şi expresive, necesare pentru a exprima un mesaj dintr-un anumit domeniu al culturii", iar Andriescu (1977: 247) le prezintă drept „varietăți, aspecte ale limbii, ieşite din procesul istoric de diferențiere a mijloacelor comunicării verbale, în baza alegerii şi combinării unor fapte de limbă în funcție de scopul urmărit, care implică intențiile transmițătorului şi presupune, în mod obligatoriu, satisfacerea maximă a necesității de informare a destinatarului". Pentru Gheorghe Bulgăr, „organizarea mijloacelor de limbă pentru a obține o expresivitate adecvată conținutului de idei, pentru a ne comunica în cele mai bune condiții gândurile se numeşte, în sens larg, stil" (Bulgăr 1959: 23). Eugeniu Coşeriu porneşte de la existența a trei tipuri de diferențiere internă a limbilor istorice (în spațiul geografic – diatopice, între diversele straturi socioculturale – diastratice, între tipurile de modalitate expresivă – diafatice), cărora le corespund, în sens contrar, „trei tipuri de sisteme de izoglose mai mult sau mai puțin unitare" (dialectele – unități sintopice, nivelurile de limbă – unități sinstratice: limbajul cult, limbajul clasei mijlocii, stilurile de limbă – unități sinfatice: limbajul familiar, limbajul solemn, sau cele ale „grupurilor", în care intră şi cele sociale şi profesionale) (Coşeriu 1994: 101). În interiorul limbii istorice, relația dintre cele trei ultime unități are ca punct de pornire dialectul: acesta poate

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

funcţiona ca stil de limbă (familiar, de exemplu), în schimb, contrariul nu este posibil (Coşeriu 1994: 104). Gheorghe Chivu susţine că stilurile au specificitate „prin opoziţie cu alte structuri de acelaşi rang", elementele caracteristice pentru individualizare trebuind să aparţină la cel puţin două compartimente ale limbii, lexicul şi sintaxa (Chivu 2000: 24).

Conceptul de «limbaj» are o tradiţie mult mai bogată în lingvistică, mai ales în relaţie cu cel de «limbă». Cea mai comună distincţie dintre cele două concepte precizează că „prin limbaj, trebuie aşadar să înţelegem o calitate umană intrinsecă, o caracteristică a speciei umane în ansamblul ei şi o facultate specifică proprie fiecărui individ uman, aceea de a produce semne vocale specifice, dotate cu sens, în scopul comunicării interpersonale, într-un cadru social. Existenţa limbajului este aşadar nu reală, ci potenţială. Oamenii nu «vorbesc limbajul», ci vorbesc o limbă anume, una singură la un moment dat, fie aceasta româna, franceza, latina, esperanto sau oricare alta. Prin limbă vom înţelege aşadar concretizarea istorică a facultăţii umane universale a limbajului. Pe când limbile sunt multiple, limbajul uman natural este unic şi are trăsături generale sau universale" (E. Munteanu 2005: 12). O altă demarcaţie conceptuală priveşte «limba maternă» şi «limbajul». Prima este utilizată atât de scriitori, cât şi de ceilalţi vorbitori ai unei naţiuni, mânuitorii condeiului deosebindu-se de ceilalţi doar „prin modul special de a-i utiliza materialul lexical, formele şi construcţiile gramaticale, mod impus de natura ideilor şi sentimentelor caracteristice operelor literare. Avem a face, aşadar, cu o variantă sau un aspect al limbii întregului popor, aceeaşi pentru toţi membrii colectivităţii lingvistice" (Iordan 1977: 205). Pe de altă parte, 'limbajul' ar presupune „aspecte speciale, cerute de conţinuturi speciale, ale limbii privite în ansamblu" (Iordan 1977: 205).

Conceptul de «stil» a fost analizat deseori în relaţie cu cel de «limbaj», ceea ce a condus la aprigi dezbateri între cercetătorii deceniilor recente. Ideile exprimate permit încadrarea punctelor de vedere în două mari categorii:

A. «Stilul» şi «limbajul» reprezintă aceeaşi realitate lingvistică

Chiar reprezentanţii Şcolii de la Praga au susţinut această sinonimie, perpetuată până în partea a doua a deceniului al şaselea, când stilul era identificat cu limbajul de specialitate. Poziţia aceasta a fost criticată de G. Ivănescu care a catalogat-o drept „confuzie", rezultat al unei evidente erori de ordin teoretic (Ivănescu 1972: 11).

Dacă, iniţial, pentru a exprima această realitate a limbii, Iorgu Iordan înclina spre termenul «stil», definind «limbajul» drept echivoc când nu era însoţit de un determinant, ulterior lingvistul român şi-a reconsiderat poziţia, afirmând că „trebuie să preferăm termenul «limbaj» în cazul de faţă, pentru motivul că prin «stil» se înţelege, de obicei (istoricii şi criticii literari înţeleg întotdeauna), modul

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

strict personal în care un scriitor îşi exprimă ideile şi sentimentele" (Iordan 1977: 205). Din punct de vedere terminologic, şi Ion Coteanu a avut aceeaşi trecere, de la «stil» la «limbaje», prin primul termen înțelegând «stilul individual», iar prin celălalt «stilurile funcționale» (Gheție 1982: 149–150)

O poziție nuanțată susține că identificarea între cele două concepte poate fi făcută doar dacă le privim „ca ansamblu de procedee ce caracterizează vorbirea unui grup de indivizi" (Baciu Got 2006: 15). Există însă cercetători care folosesc ambii termeni, avertizând că este vorba de o convenție; aceştia înclină totuşi, ca distincție teoretică originară, spre una sau alta dintre încadrări[2].

B. Stilul reprezintă o structură diferită/supraordonată limbajului

Numărul susținătorilor acestei concepții este mai mare, iar argumentele respectivei tabere par mai puternice. Una dintre primele distincții *stil – limbaj* porneşte de la ideea că „Nouă ni se pare că este absolut necesar să se delimiteze cu strictețe stilurile propriu-zise ale limbii, care sunt determinate de însăşi natura limbii, de acele fenomene lingvistice care nu sunt determinate nemijlocit de natura limbii, ci mai degrabă depind de specificul altor fenomene sociale" (Budagov 1961: 481). Dumitru Irimia consideră că „limbajul este un sistem de semne lingvistice sau poetice (în cazul limbajului poetic), organizate şi funcționând după anumite legi interne. Stilul este actualizarea în practica vorbirii, condiționată de factori diverşi şi, de aceea, în maniere diferite, a acestui sistem. Limbajul comunică prin cele două ipostaze ale sale (limbă şi vorbire). Stilul reliefează ceea ce se exprimă în vorbire, prin varierea raporturilor acesteia cu norma" (Irimia 1984: 33). Un punct de vedere asemănător oferă Ioan Milică, acceptând că, totuşi, se poate admite identitatea dintre cele două concepte dacă potențialul expresiv al semnelor este absolutizat: „Definind limbajul drept capacitate de a comunica prin semne, se poate observa că stilul este reprezentat de potențialul expresiv al semnelor, adică de «forța» sau valoarea atribuită semnelor în momentul exercitării facultății de a comunica. Mai precis, dacă limbajul priveşte organizarea semnificațiilor, stilul desemnează valorizarea spontană sau deliberată a acestor semnificații" (Milică 2009: 32–33).

Un alt argument în sensul diferențierii dintre cele două concepte susține că „termenul stil îşi găseşte motivarea întrebuințării lui în stilistica literară, pe care o concepem ca o stilistică a mijloacelor de expresie artistică. Celelalte stiluri ale limbii literare (neartistice): administrativ, ştiințific, publicistic sunt variante funcționale ale limbii literare şi pot fi desemnate prin denumirea mai veche de limbaje; tot astfel, stilurile popular, familiar, argotic – a căror cercetare rămâne pe seama lingvistului, şi nu a stilisticianului" (Şt. Munteanu 1972: 86–87).

[2] Valeria Guțu Romalo recunoştea existența stilului publicistic, dar în texte îl denumea atât «stil», cât şi «limbaj» (Guțu Romalo 1985: 23, 40).

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Şi Stelian Dumistrăcel cataloghează stilul drept o categorie supraordonată, analoagă domeniilor „tehnico-ştiinţific", „beletristic" şi al „comunicării publice şi private literare", acesta din urmă având drept niveluri de manifestare genuri ale comunicării numite discursuri, specii (sau limbaje) şi registre ale mesajului, în funcţie de texte (Dumistrăcel 2006: 46–48).

1.2. Stil publicistic. Argumente pro şi contra

Existenţa, în limba română literară, a unui «stil» sau a unui «limbaj» publicistic a provocat o aprinsă dezbatere, mai ales în perioada 1954–1985.

1.2.1. Argumente pro

Alexandru Andriescu susţine ideea unei vechimi considerabile a stilului publicistic, precizând că acesta „a luat fiinţă în secolul al XIX-lea […] procesul de diferenţiere a elementelor sale specifice putând fi considerat încheiat în jurul anului 1860" (Andriescu 1979: 7). Pentru aceeaşi perioadă de început a presei româneşti, şi Gheorghe Bulgăr întăreşte existenţa „stilului", caracterizat printr-un lexic înnoit, impregnat de particularităţi ale specialităţii autorului, de specificul regional al locului de apariţie a gazetei sau de păstrarea unor „tradiţii ale literaturii vechi care adeseori se alătură influenţelor moderne venite pe calea traducerilor făcute din alte limbi (apusene)" (Bulgăr 1958: 106). Acestor caracteristici li se poate adăuga apariţia, ca gen, a reportajului, care uneori împrumută termeni din stilul ştiinţific (Bulgăr 1958: 106). Prin influenţele lui Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, C.A. Rosetti, Cezar Bolliac şi Mihai Eminescu, tot secolul al XIX-lea reprezintă perioada de cristalizare a publicisticului pentru Macrea (1963: 25), de aceeaşi părere fiind şi Gheorghe Bolocan, care afirmă că acest stil începe să se contureze ca unitate funcţională a limbii române literare după 1830, sau mai precis după 1840, pe fondul influenţei limbii franceze (Bolocan 1961: 60). Inclusiv din aceste delimitări pare inspirată determinarea a patru momente în evoluţia limbajului jurnalistic românesc (Roşca 2004: 28):

– *constituirea* (1829–1840) şi *individualizarea* (1840–1900) în raport cu celelalte stiluri ale limbii;

– *consolidarea*, într-o perioadă de profesionalizare a meseriei de jurnalist (1900–1944);

– *deturnarea finalităţii informative* a presei – perioada comunistă (1944–1989);

– *redobândirea funcţiei informative* a presei – datorată trecerii la un sistem liberal de funcţionare[3].

[3] Împărtăşim parţial această periodizare, având totuşi mai multe obiecţii, cum ar fi stabilirea ca graniţă a anului 1900 pentru etapa a doua, desemnare pe care o atribuim unei înclinaţii naturale

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Lucian Chişu izolează tot cinci perioade, în relație cu evoluția sistemelor politice şi juridice, în cea mai mare parte acestea asemănându-se cu cele de mai sus: 1829–1860, 1860–1900, 1900–1947, 1947–1989, 1990–prezent (Chişu 2008: 81).

Iorgu Iordan, primul lingvist român căruia i se atribuie o delimitare a stilurilor funcționale (Iordan 1954), revendicată din motive de ordin ideologic mai ales din sursă sovietică şi doar sporadic din cea pragheză[4], a susținut că, din punct de vedere lexical, acest stil este mai bogat decât toate celelalte stiluri ale limbii, prezentând un aspect scris şi unul vorbit (Iordan 1979: 28). În cadrul polemicilor din epocă (declanşate mai ales de Coteanu), Gheorghe Bolocan a respins ideea că stilul publicistic nu ar avea individualitate, precizând că pătrunderea reciprocă a unor elemente dintr-un stil în altul este o urmare a interferenței diferitelor sfere ale activității sociale; niciunul dintre stilurile limbii nu este omogen, poate cu excepția celui administrativ. Un stil are un vocabular fundamental propriu, indiferent că unele dintre cuvinte apar în mai multe stiluri – le deosebeşte nuanța semantică, gradul de expresivitate, coloritul emoțional şi sintaxa (Bolocan 1961: 38).

Paula Diaconescu include stilul publicistic (gazetăresc) într-o schemă ale cărei niveluri (de la I la V) sunt „stabilite în raport cu factorii care pot determina tipurile mai generale de variante ale limbii", în ultimul nivel, în care orientarea dominantă este spre unul din factorii comunicării realizate în diferite domenii de activitate socio-culturală, fiind menționat şi stilul cercetat (Diaconescu 1974: 234). Şi Nicolae Mihăiescu admite individualitatea publicisticului datorită prezenței elementelor lexicale de ordin neologic şi a unei structuri specifice determinate de însuşi scopul comunicării (Mihăiescu 1963: 34), iar N. Dragoş anticipează un argument adus ulterior de Alexandru Graur[5], şi el un fervent susținător al ideii de

umane spre „rotunjire". Deşi stabilirea exactă a unor ani este dificilă, poate că mai indicată ar fi fost o aproximare sau/şi apelul la momente de răscruce din evoluția presei româneşti. De exemplu, Bogza Irimie (1976: 1) consideră că 1848 poate fi unul de „graniță" pentru presa românească, în acel an domeniul înregistrând un mare salt calitativ, pe fondul desfăşurării Revoluției. Un alt an care ar merita investigat prin efectele produse asupra industriei presei ar putea fi 1884, când a apărut cotidianul „Universul", publicație care, în câțiva ani, devenise „ziarul cel mai bogat şi cel mai răspândit din România" (Bacalbaşa 1922: 171–192). Acestei publicații i se recunoaşte meritul de a fi contribuit la creşterea numărului cititorilor din România, atât prin orientarea editorială, prin prețul mic al unui exemplar, cât şi prin instaurarea „unei împărțiri în distribuție, activă şi inteligentă, unei întrebuințări îngrijite a mijloacelor poştei", încât „ajunse să răsbată în toate colțurile societății şi ale țerii" (*ibidem*). Conform unei estimări din 1922 a şefului Sindicatului Ziariştilor din Bucureşti, Constantin Bacalbaşa, tirajul „Universului" era în medie de 80 000 de exemplare, în timp ce restul ziarelor abia atingeau 5 000 de exemplare. Impactul unei asemenea publicații trebuie să fi fost enorm asupra unui public-țintă descris drept „fără multă pretenție, dar cu tot atâtea drepturi la informație şi sfătuire" (*ibidem*). Pentru o periodizare a presei de după decembrie 1989, v. Mihai Coman (2003: 9).

[4] Există şi în zilele noastre cercetători care consideră că momentul-cheie în definirea stilurilor funcționale li se datorează ruşilor, prin formaliști. Un exemplu este Doina Bogdan-Dascălu (2006: 23).

[5] „Însuşi faptul că în ziare apar elemente din toate celelalte stiluri este suficient ca să putem vorbi de un stil al presei. O unitate care are puncte comune cu toate celelalte unități se dovedeşte chiar prin aceasta diferită de toate" (Graur 1970: 27).

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

stil publicistic (1970: 23–24): „un ziar contemporan care se adresează unui cititor cu preocupări multilaterale este un veritabil punct de confluenţă şi adaptare a multora din particularităţile celorlalte grupări ale stilului" (Dragoş 1965: 45).

Pentru Magdalena Popescu Marin, stilul publicistic există şi nu poate fi confundat cu alte stiluri pentru că fiecare dintre acestea are mijloace de expresie diferite sau identitate de scop diferită; asemănarea în anumite limite nu înseamnă identitate (Popescu Marin 1981: 25–26). După Dimitrie Macrea, presa participă, prin stilul ei specific, la limba literară, studiul acesteia fiind necesar şi util, alături de cel al celorlalte stiluri (Macrea 1955: 17–39 şi 1963: 25), în vreme ce Victor Vişinescu înclină să creadă în individualitatea acestui stil deoarece prezintă un corp de „particularităţi de limbă (lexicale, morfologice, sintactice, ortoepice) şi de procedee publicistice (gazetăreşti) care conferă unui gen publicistic (subdiviziunilor lui) o structură specifică" (Vişinescu 1976: 35). Şi Valeria Guţu Romalo include limbajul presei între variantele limbii literare, „ca atare, textele publicate se conformează nevoilor, regulilor instituţionalizate care caracterizează acest aspect al limbii" (Guţu Romalo 1985: 23). Theodor Hristea susţine că stilul publicistic a fost „contestat pe nedrept de un cunoscut lingvist bucureştean" [Coteanu, n.n.] şi îi atribuie drept principal atu faptul că este cel mai bogat în neologisme (Hristea 1986: 22). De la Coteanu pare că s-a inspirat Paul Miclău în delimitarea stilurilor limbii române literare, cu deosebirea că acesta din urmă a acceptat prezenţa stilului publicistic, care a preluat multe dintre calităţile stilului oratoric descris de antici. Diviziune a categoriei stilurilor limbii literare neartistice, această unitate funcţională este apropiată de „limbajul literar mediu sau standard", impus de Coteanu, specific comunicării obişnuite a oamenilor instruiţi (Miclău 1972: 376). Pentru Irimia, „identitatea sa de variantă funcţională specifică a limbii i-o dau particularităţile de structură, organizare şi funcţionare a semnului lingvistic, determinate de specificul comunicării prin presă, de poziţia protagoniştilor comunicării în legătură cu desfăşurarea funcţiilor limbii" (Irimia 1984: 221), cercetătorul incluzând acest stil, propriu mijloacelor de comunicare în masă, între cele scrise, deşi, în timp, a dezvoltat şi o variantă orală, iar apoi una audio-vizuală (Irimia 199: 166–167).

O poziţie complexă are G. Ivănescu care alătură stilurilor artistic, ştiinţific şi administrativ, unul neutru (căruia anticii îi spuneau „mediu" şi care este utilizat în conversaţia zilnică, în ştiinţă, administraţie, literatura artistică, viaţa politică, publicistică şi în popularizarea ştiinţei; acest stil adună „fondul principal al limbii literare"), unul „înalt", un altul „vulgar", categoriile putând continua (Ivănescu 1972: 11). Considerăm că, cel puţin în delimitarea „stilului neutru" şi a celor „clasice" (asupra cărora au căzut de acord majoritatea specialiştilor), Ivănescu este urmat de Solomon Marcus, care a vorbit despre limbajul poetic, limbajul ştiinţific, limbajul muzical şi cel uzual (Marcus 1970: 23). Explicitarea poeticului ca „dominat de inefabil", iar al ştiinţificului prin calitatea „explicabil" (Marcus 1970: 17) indică ridicarea acestor limbaje la nivelul de stiluri. Într-o ierarhie, limbajul poetic se situează între cel muzical (superior) şi cel ştiinţific, limbajul uzual, care nu există ca

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

un concept uzual elaborat, „fiind un aliaj al celorlalte trei limbaje", cu un grad de ambiguitate mai mare decât la ştiinţific, dar mai mic decât la poetic. Stilul publicistic ar fi aşadar parte a limbajului uzual de la Solomon Marcus şi a stilului neutru de la Ivănescu sau a celui „practic" (*logos pragmatikós*) de la Aristotel.

Un punct de vedere original oferă Doina Bogdan-Dascălu, care îi conferă domeniului atributele stilului, dar preferă să-l denumească „limbaj", una dintre motivaţii fiind încercarea de a reda termenului *stil* „destinaţia lui originară, antică" (Bogdan-Dascălu 2006: 24). Anterior, cercetătoarea recunoştea existenţa unui „stil publicitar" (credem că sensul este cel de publicistic), dominat în ansamblu de funcţia conativă (Bogdan-Dascălu, Dascălu 1983: 102). Luminiţa Roşca foloseşte sinonimic cele două concepte, înclinând, la rândul ei, să accepte faptul că sfera publicistică deţine suficiente trăsături distinctive pentru a constitui un stil funcţional (Roşca 2004: 19).

Inedită pare astăzi împărţirea lui Lupu şi Hamza, care identifică mai multe subdiviziuni (substiluri) ale stilului publicistic (Lupu, Hamza 1998: 37–38, 40):

– substilul informativ oficial: ştiri oficiale interne şi externe, comunicate de presă, documentare;

– substilul informativ utilitar: informaţie utilitară diversă (ştiri, note, reportaje, interviuri, relatări economice, culturale, ştiinţifice etc.), faptul divers, mica şi marea publicitate;

– substilul interpretativ oficial: editoriale, comentarii, articole de analiză;

– substilul interpretativ personalizat: reportaje, cronici, eseuri, dezbateri (interviuri, anchete, conferinţe de presă);

– substilul interpretativ satiric: pamflet, foileton, caricatură, notă critică.

Conform autorilor, fiecare dintre aceste categorii derivă din funcţiile social-politice ale presei din acea vreme: propagandistică-educativă, informativă şi de formare a opiniei publice, organizatorică, tribună a confruntării de opinii, a dezbaterilor democratice, mijloc de manifestare a criticii şi al controlului de masă, recreativă.

Pentru zilele noastre, Rodica Zafiu respinge ideea împărţirii rigide în stiluri principale, pledând pentru un mod de a vedea limbajul dintr-o perspectivă interdisciplinară „ca pe o realitate complexă şi nuanţată, graduală, alcătuită din interferenţele a numeroase limbaje şi tipuri de text, cu regulile lor de construcţie şi de selecţie mai mult sau mai puţin individualizate" (Zafiu 2001: 9), una dintre metodele indicate fiind „paradigma structuralistă, unul dintre sistemele simple şi eficiente de distingere a principalelor varietăţi socioculturale ale limbii" care constă „în stabilirea preferinţei fiecărui stil pentru o anume funcţie din modelul lui Roman Jakobson", clasificare iniţiată de Paula Diaconescu şi continuată de Dumitru Irimia (Zafiu 2007a: 141–146). Baza modelului menţionat se regăseşte în implementarea recentă, pentru limbajul jurnalistic, de către Stelian Dumistrăcel, a unei taxonomii în care relevantă pentru acesta este socotită funcţia fatică (Dumistrăcel 2006: 7); poziţia respectivă va fi întărită, ulterior, de Rodica Zafiu, care contestă desemnarea cu această valoare a funcţiei conative de către Doina Bogdan-Dascălu (Zafiu

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

2007a: 141–146). Pe lângă fatic, Luminița Roşca adăugase anterior drept funcție definitorie pentru comunicarea jurnalistică pe cea referențială (Roşca 2001: 103–105, 2004: 24–27).

1.2.2. Argumente contra

În sens contrar, Lidia Sfîrlea, Constant Maneca, Flora Şuteu, Luiza Seche, Ion Coteanu şi Stelian Dumistrăcel au contestat existența elementelor care să certifice un stil publicistic. Coteanu, recunoscut drept cel mai proeminent critic al includerii publicisticului între stilurile funcționale, s-a ocupat de această problemă în mai multe rânduri (Coteanu 1960: 61, 1961: 57–58, 1962: 365), concluzia fiind că o asemenea unitate funcțională, intermediară între stilul artistic şi ştiințific, pur şi simplu nu există. Materialele din presă sunt scrise fie cu mijloacele stilului ştiințific (articolele de fond), fie ale celui beletristic sau ştiințific (reportajele sau foiletoanele). El aduce în discuție posibila existență (şi aceasta negată, în final) a unui «stil» gazetăresc, „prin care se înțelege de asemenea un număr de procedee specifice", dar care devine „o imposibilitate" deoarece, invariabil, textul va corespunde criteriilor altor stiluri. Pe baza ierarhiei stilistice a unei limbi (publicată în *Structura stilistică*, Coteanu 1962), în care există diferențieri pe niveluri, în funcție de generalizarea funcțională a limbii, credem că, la Coteanu, textul jurnalistic ar putea fi încadrat la ultimul nivel, ca subdiviziune a variantelor artistice şi tehnico-ştiințifice, variante care pot merge până la stiluri individuale.

Paradoxale par rezultatele unei metode de cercetare la modă în anii '60: statistica. Dacă unii cercetători identifică doar trei stiluri cu ajutorul acestei metode (beletristic, administrativ, ştiințific) (Golopenția, Pavel 1961: 58–65), alții găsesc că frecvența cuvintelor reprezintă unul dintre cele mai puternice argumente în favoarea existenței stilului publicistic. Gheorghe Bolocan (1961: 41–71) dovedeşte că acest stil se schimbă, din punct de vedere lexical, mai repede decât oricare altul. Cu aceleaşi unelte, Constant Maneca (1966: 353–366) ajunge la concluzia că acest criteriu nu este suficient pentru o astfel de delimitare, deoarece vocabularul singur nu poate să impună un stil. Conform lui Maneca, aspectele cantitative, dar şi cele calitative, conduc spre trei stiluri: artistic, ştiințific şi colocvial (familiar). Publicistica ar fi o diviziune a stilului artistic, alături de proză şi poezie, care se disting una de alta prin lexic (Maneca 1966: 356). Într-o schemă în patru trepte, Lidia Sfîrlea, care foloseşte, de asemenea, metoda statisticii, include la nivelul dedicat stilurilor următoarele varietăți: administrativ, ştiințific, neartistic şi artistic (Sfîrlea 1972: 205). Cel mai probabil, publicisticul ar face parte din nivelul al patrulea, unde determinant este genul comunicării, ca diviziune a stilului neartistic, alături de limbajul familiar, telegrafic, epistolar şi biblic. Flora Şuteu nu aminteşte stilul publicistic într-o schemă care cuprinde variantele cultivată şi necultivată ale diasistemului limbii date (Şuteu 1974: 271). Luiza Seche consideră că „cele comunicate prin ziare, radio, televiziune etc. au o formă de exprimare destul de unitară pentru a se putea stabili existența încă a unei

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

«unități stilistice», a așa-numitului stil publicistic, pe care l-am considera un intermediar între stilul beletristic şi cel ştiințific", dar că acesta nu constituie o unitate funcțională, ci un „complex de stiluri" în care își aduc contribuția toate stilurile sau unitățile stilistice aferente sau subordonate (L. Seche 1971: 31). Unul dintre cei mai recenți partizani ai ideii că sfera publicistică reprezintă doar un limbaj este Stelian Dumistrăcel, care îl subordonează unui al treilea stil (pe lângă cel beletristic şi cel tehnico-ştiințific): cel al comunicării publice şi private literare, care include toate aspectele comunicării în cadrul diferitelor structuri ale comunității sociale. Astfel, în cadrul discursului public intră discursul mass-media (limbajul publicistic, plus cel al publicității) şi cel al autorității instituționalizate (al instrucției şcolare, al organizațiilor politice, juridico-administrativ, religios). La cel privat apar ca subcategorii limbajul conversației şi cel epistolar (Dumistrăcel 2006: 43–47).

Considerăm că argumentele unora dintre contestatari au avut de suferit fie din cauza metodei de investigare folosite (statistica), criticată chiar de contemporani, fie pentru că au fost analizate eşantioane de limbă de mică întindere sau au fost alese criterii de delimitare în general subiective (Gheție 1982: 163), fie pentru că limbajul presei de dinainte de 1989 era uniformizat, contopit cu cel politic, cu un număr limitat de specii şi genuri (Dascălu 2006: 22), punerea lui în discuție fiind evitată „strategic" (Zafiu 2001: 8).

1.3. Limbajul politic

Ideea unei individualități strict marcate a limbajului politic a fost combătută din perspectiva stilisticii funcționale: limbajul politic „se identifică în bună parte cu limbajul standard, seamănă foarte mult cu limbajul jurnalistic – care îl preia, dar îl şi influențează –, utilizează un inventar de termeni specifici, dar nu e terminologie riguroasă, interferează cu limbajul juridic (mai ales în activitatea parlamentară) şi cu cel administrativ (în guvernare, în administrație)" (Zafiu 2007b: 14). Ideea este împărtăşită de Rodica Bogza Irimie, care contestă existența unui „limbaj politic pur, în care toți termenii să exprime un conținut politic" (Bogza Irimie 1976: 3–4).

Coşeriu face o distincție între sensurile în care poate fi analizat „limbajul politicii": ca lexic „politic", ca mod de a folosi semnele lingvistice în politică şi ca ansamblu de procedee specifice discursurilor politice (Coşeriu 1996: 10–28). În nici una dintre aceste situații limbajul politicii nu prezintă specificitate:

– ca lexic „politic", acest limbaj are parte de o terminologie (*democrație*, *liberalism*, *constituție*, *partid*) care, „din punct de vedere lingvistic, […] nu prezintă practic nimic din ce i-ar fi specific";

– în al doilea sens, este vorba de uzul lingvistic determinat de atitudinile şi ideologiile politice, de valorile şi nuanțele speciale pe care le dobândesc cuvintele politicii. Nici în acest caz nu avem de-a face cu un limbaj special, nici cu schimbări de limbă, ci numai de o utilizare conjuncturală;

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

– folosirea limbajului în „discursuri" sau „texte" politice nu reprezintă, de asemenea, un fapt de demarcație lingvistică, aceasta fiind un fapt de discurs sau text care corespunde finalității de a convinge destinatarul sau ascultătorul să facă ceva, să acționeze într-un anumit mod.

Cu toate acestea, limbajul politic poate fi individualizat „prin raportare la domeniul de utilizare şi la situația de comunicare, care determină asocierea unui vocabular specific cu o serie de strategii discursive" (Zafiu 2007b: 14). Unii cercetători au tins să-l ridice, totuşi, la rang de stil funcțional, alături de cel beletristic, afirmând că limba literară este şi limba operelor ştiințifice, „ideologice", a presei, „poporul având o singură limbă care exprimă conținuturile cele mai variate" (Macrea 1955: 21–22). Paul Miclău pare de aceeaşi părere, susținând atât stilul publicistic, cât şi „cel al vieții publice, al manifestărilor politice; el este caracteristic dezbaterilor în cadrul diferitelor organizații politice şi de masă" care îşi au originile în stilul oratoric descris de antici (Miclău 1972: 376).

Momentul istoric de la care se poate atesta existența acestui tip de limbaj în limba literară rămâne un subiect deschis. Referitor la limbajul politic, Zafiu afirmă că, „în formele sale moderne, specializate şi bine atestate, este, ca şi cel publicistic, o creație a secolului al XIX-lea", acceptând însă că „e însă justificat să considerăm că un limbaj politic (al curții, al scrisorilor diplomatice, al discursurilor solemne) exista şi înainte: mult mai apropiat de limba curentă şi, din păcate, doar parțial păstrat în scris, în documente de cancelarie şi cronici. Pentru epocile mai vechi, limbajul politic nu poate fi clar separat de cel juridic şi administrativ" (Zafiu 2007b: 24). Bogza Irimie (1976: 14) consideră că s-ar putea vorbi despre o individualitate a acestui stil de pe la 1830, ceea ce coincide chiar cu începutul gazetelor româneşti, iar Mircea Seche susține că, doar cu puține excepții, terminologia politică românească de tip neologic datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, îmbrăcând, în dicționarele epocii, „veşmântul cu care ea s-a consacrat în secolul nostru [al XX-lea, n.n.]" (M. Seche 1978: 31).

Pentru perioada veche, cercetătorii menționează diferite influențe asupra „limbajului" politic. Specific secolului al XVIII-lea, Zafiu descoperă amestecul de termeni vechi şi noi, de împrumuturi din turcă şi greacă, dar şi latino-romanice (Zafiu 2007b: 24). Pentru Evul Mediu au fost enumerate „o seamă de cuvinte înțelepte, proprii vorbirii curente, care se regăsesc în documente de mare valoare politico-diplomatică", „expresii sapiențiale, care sugerează comunicarea socială": *Acuma însă am aruncat un os între doi câini ca să se mănânce între ei* (Ştefan cel Mare, 1475); *n-am văzut omul care, dacă însuşi se îneacă, dă ajutor altuia, ci însuşi trebuie întâi să înoate la mal* (Ştefăniță Vodă, 1524); *să stingeți focul care arde peretele vecinului, înainte ca el să vă ajungă pe voi* (Mihai Viteazul, 1595) (Toderaşcu 1998: 125–134). Influențe din vorbirea populară se resimt şi asupra a ceea ce Alexandru Niculescu (1999: 211) a numit „limbajul revoluțiilor (populare)" din prima jumătate a secolului al XIX-lea, limbaj supus, totuşi, şi altor îmbogățiri şi modernizări pe filieră latino-romanică (latină, franceză, italiană), anterior grecească şi rusească (Zafiu 2007b: 25).

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Pentru prima jumătate a secolului al XIX-lea, Florica Dimitrescu identifică trei straturi lingvistice în lexicul social-politic (1998: 8):

– neologic – împrumuturi, (semi)calcuri, în special din sursă romanică: *cenzura*, *cauză*, *emancipa*, *protesta*, *reformă*, *obscurantism*, *revoluție*, *comunism*, *conlucra*, *propagandă*, *concetățean*, *confrate*, *subjuga*, *tiranie*;

– cuvinte vechi şi învechite (şi anterior cu aceeaşi funcție social-politică): *dreptate*, *răscoală*, *a răsturna (jugul)*;

– religios (explicabil prin autoritatea Bisericii şi mentalitatea epocii): *sfânt*, *mântuire*, *iertare*.

Reluând această clasificare, Eugen Munteanu afirmă că termenii din stratul neologic au rămas valabili, în cea mai mare parte, până în zilele noastre şi că elementele arhaice erau reprezentate de fapte de limbă din vechiul vocabular administrativ şi juridic. Stratul care recupera terminologia religioasă fusese învestit cu conotații şi semnificații mesianice şi revoluționare (E. Munteanu 2006: 2108). În următorul secol, limbajul politic a dezvoltat, pe fondul modernizării şi diversificării, un lexic specializat, internaționalizat, dar şi „stiluri oratorice personale (raționaliste, ca la Titu Maiorescu, afective şi emfatice – N. Iorga, pragmatice – Armand Călinescu etc.)" (Zafiu 2007b: 26).

Alte cercetări pun sub semnul întrebării identitatea lexicului politic, deoarece, examinat în raport cu principiile riguroase care definesc terminologiile ştiințifice, acesta ar apărea ca o terminologie „slabă", „marcată pe de o parte de caracterul de cod deschis, iar pe de altă parte, de mobilitatea contextuală (denotativă şi conotativă) care poate conduce la ambiguitatea sensului" (Stoichițoiu Ichim 2006: 357, Bidu-Vrănceanu 2004: 260).

În perioada 1948–1989, limbajul politic, „ca şi cel religios, era exclus ca entitate aparte pe motiv că ar avea o individualitate prea puțin marcată, confundându-se în parte fie cu limbajul literar, fie cu cel juridic sau ştiințific. De fapt, cauzele excluderii erau de natură politică. Absența studiilor specifice era preferată unor descrieri viciate de dogme extralingvistice care să consacre limbajului politic al regimului elogii nejustificate" (Zafiu 2001: 8). Acest tip de limbaj a devenit maniheist, rigid, clişeizat, devenind o formă de ascundere sistematică a realității, aşa-zisa „limbă de lemn" (Zafiu 2007b: 26).

Majoritatea cercetătorilor îi conferă, totuşi, acestui domeniu un statut distinct. Stelian Dumistrăcel propune „limbajul organizațiilor politice" ca diviziune a „stilului comunicării publice şi private literare" (la acelaşi nivel cu cel publicistic) (Dumistrăcel 2006: 47–48), în timp ce Dumitru Irimia afirmă că „stilul juridico-administrativ se consolidează ca stil autonom în cadrul creat de scris. Va dezvolta, în limba română modernă şi contemporană, şi o variantă orală ca discurs politic şi ca discurs juridic", situând un substil, „textul" politic, la limitele nivelului stilurilor colective, între stilul administrativ şi cel publicistic (Irimia 1999: 67–68). Irimia mai susține că textele politice scrise, elaborate, rămân în interiorul limbii literare, situându-se mai aproape de stilul oficial-administrativ (Irimia 1999: 168).

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Credem că limbajul politic poate fi dedus în una dintre diviziunile non-artistice cultivate delimitate de Coteanu în *Stilistica funcțională a limbii române*: „Limbajul cultivat artistic se poate împărți în proză şi în poezie, iar cele cultivate şi non-artistice în limbaj standard, familial, *de conversație oficială* (n.n.), ştiințific etc. Numărul acestora poate fi foarte mare, cu condiția ca fiecare să corespundă unei destinații foarte clare şi să prezinte un minimum de deosebiri de structură față de celelalte" (Coteanu 1973: 50). Din punct de vedere funcțional, o idee valabilă pentru toată existența discursului politic apare la Titu Maiorescu, care îl situează în interdependență cu „progresul judecății" sau cu „schimbarea judecății publicului, căci una determină întru câtva pe cealaltă. Genul predomnitor al oratoriei unei epoce nu se poate introduce şi menține într-un mod mai durabil decât prin simpatia auditoriului" (Maiorescu 1984: 588). În acest sens, Maiorescu descrie trei etape în evoluția discursului politic românesc din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, în care au existat tot atâtea tipuri de vorbitori: oratorul – care vorbeşte pentru a spune ceva, retorul – care vorbeşte pentru a se auzi vorbind şi limbutul – care vorbeşte pentru a vorbi. „Pe orator îl stăpâneşte scopul, pe retor – deşertăciunea, pe guraliv – mâncărimea de limbă. De aceea oratorul poate avea o valoare permanentă, retorul – numai una trecătoare, limbutul – nici una" (Maiorescu 1984: 582). De aici putem trage concluzia că, în viziunea lui Maiorescu, funcția relevantă pentru limbajul politic este cea conativă.

Pornind de la distincția saussuriană *langue – parole*, Henrieta Mitrea Şerban face diferența dintre limbaj şi discurs („zestrea noastră semantică şi normativă", respectiv „modul de utilizare a limbajului în viața de zi cu zi"), considerând limbajul politic drept suportul ideologiei şi propagandei prin funcțiile îndeplinite (de comunicare şi socializare, de incitare şi mobilizare, de legitimare a guvernanților şi grupurilor politice, a instituțiilor politice şi a deciziilor acestora) şi prin efectele produse în societate (stabilirea unei relații de comunicare între guvernanți şi guvernați) (Mitrea Şerban 2006: 8–9).

Angela Bidu-Vrănceanu scoate în evidență faptul că lexicul social-politic este un „ansamblu vast, complex, alcătuit, din principiu, din mai multe subansambluri, caracterizat însă global prin excesiva lui *mobilitate* [subl. a.]" (Bidu-Vrănceanu 2000: 87). Conform unei definiții mai prozaice, aparținând Ginei Necula, limbajul politic ar fi o formă de repetare discursivă, care creează prin sloganuri „un ecran fumuriu" de fraze politice, prin care se împiedică accesul la realitatea politică (Necula 2005: 608).

BIBLIOGRAFIE

Andriescu 1977 = Alexandru Andriescu, *Stil şi limbaj*, Iaşi, Editura Junimea.

Andriescu 1979 = Alexandru Andriescu, *Limba presei româneşti în secolul al XIX-lea*, Iaşi, Editura Junimea.

Bacalbaşa 1922 = Constantin Bacalbaşa, *Ziaristica română din zilele noastre*, Bucureşti, Atelierele Societății Anonime „Adevărul" [legată împreună cu Nicolae Iorga, *Istoria presei româneşti de la primele începuturi până la 1916*].

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Baciu Got 2006 = Miorița Baciu Got, *Argoul românesc: expresivitate şi abatere de la normă*, Bucureşti, Editura Corint.
Bidu-Vrănceanu 2000 = Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul social-politic. Precizări semantice şi contextuale*, în „Revista de comunicare şi relaţii publice", 2–3, p. 87–94.
Bidu-Vrănceanu 2004 = Angela Bidu-Vrănceanu, *Tradiţie şi inovaţie în lexicul politic. Există terminologie politică?*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Tradiţie şi inovaţie în studiul limbii române*, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 255–263.
Bogdan-Dascălu 2006: Doina Bogdan-Dascălu, *Limbajul publicistic actual*, Timişoara, Editura Augusta şi Artpress.
Bogdan-Dascălu, Dascălu 1983 = Doina Bogdan-Dascălu, Crişu Dascălu, *Determinarea şi epitetul*, în Olimpia Berca, Livius Petru Bercea, Crişu Dascălu *et al.*, *Stilurile nonartistice ale limbii române literare în secolul al XIX-lea. Structura imaginii în stilul publicistic*, Timişoara, Tipografia Universităţii din Timişoara, p. 99–131.
Bogza Irimie 1976 = Rodica Bogza Irimie, *Termeni social-politici în primele periodice româneşti* (rezumatul tezei de doctorat), Editura Universităţii din Bucureşti.
Bolocan 1961 = Gheorghe Bolocan, *Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XII, 1, p. 35–71.
Budagov 1961 = Ruben A. Budagov, *Introducere în ştiinţa limbii*, traducere şi note de G. Mihăilă, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Bulgăr 1958 = Gheorghe Bulgăr, *Despre limba şi stilul primelor periodice româneşti*, în *Contribuţii la istoria limbii romîne literare în secolul al XIX-lea*, Bucureşti, Editura Academiei, p. 75–113.
Bulgăr 1959 = Gheorghe Bulgăr, *Stilul presei*, în „Presa noastră", 3–4, p. 23–25.
Chişu 2008 = Lucian Chişu, *Limbajul jurnalistic*, Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine.
Chivu 2000 = Gheorghe Chivu, *Limba română de la primele texte până la sfârşitul secolului al XVIII-lea*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
Coman 2003 = Mihai Coman, *Mass-media în România post-comunistă*, Iaşi, Editura Polirom.
Coşeriu 1994 = Eugen Coşeriu, *Lingvistică din perspectivă spaţială şi antropologică. Trei Studii*, prefaţă de Silviu Berejan, Chişinău, Editura Ştiinţa.
Coşeriu 1996 = Eugeniu Coşeriu, *Limbaj şi politică*, traducere de Eugenia Bojoga, în „Revista de lingvistică şi ştiinţă literară", 5, p. 10–28.
Coteanu 1960 = Ion Coteanu, *Stilurile moderne ale limbii române literare*, în Limba română", IX, 2, p. 58–70.
Coteanu 1961 = Ion Coteanu, *Româna literară şi problemele ei principale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Coteanu 1962 = Ion Coteanu, *Structura stilistică a limbii*, în „Limba română", XI, 4, p. 357–365.
Coteanu 1973 = Ion Coteanu, *Stilistica funcţională a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei.
Diaconescu 1974 = Paula Diaconescu, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcţionale ale limbii române literare moderne*, în „Studii şi cercetări de lingvistică", XXV, 3, 1974, p. 229–242.
Dimitrescu 1998 = Florica Dimitrescu, *Consideraţii asupra limbii române de la 1848. Lexicul social-politic în „Pruncul român"*, în „Limbă şi literatură", vol. 43, 3–4, p. 5–24.
Dragoş 1965 = Nicolae Dragoş, *Câteva opinii despre stilul şi limbajul publicistic*, în „Presa noastră",2–3, p. 45.
Dumistrăcel 2006 = Stelian Dumistrăcel, *Limbajul publicistic din perspectiva stilurilor funcţionale*, Iaşi, Editura Institutul European.
E. Munteanu 2005 = Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Iaşi, Editura Polirom.
E. Munteanu 2006: Eugen Munteanu, *Geschichte der Sprache der Politik, des Rechts und der Verwaltung in der Romania. Rumänisch*, în Gerhard Ernst/ Martin Dietrich Glessgen/ Christian Schmitt/ Wolfgang Schweickard (eds.), „Romanische Sprachgeschichte/ Histoire des langues romanes", 2. Teilband, Berlin/ New York, Walter de Gruyter, p. 2103–2112.
Gheţie 1982 = Ion Gheţie, *Introducere în studiul limbii române literare*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Golopenţia, Pavel 1961 = Sanda Golopenţia, Toma Pavel, *Statistica şi stilurile limbii*, în „Limba română", t. IX, 4, p. 58–65.

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Graur 1970 = Alexandru Graur, *Stilul presei – mijloc esenţial al comunicării de masă*, în „Presa noastră”, 9, p. 23–24.
Graur 1970 = Alexandru Graur, *Vocabularul presei*, în „Presa noastră”, 12, p. 27.
Guţu Romalo 1985 = Valeria Guţu Romalo, *Limbajul presei. Claritate, concizie, expresivitate*, în „Presa noastră”, 11, p. 23–40.
Hristea 1986 = Theodor Hristea, *Limbajul presei, un limbaj al comunicării directe, convingătoare*, în „Presa noastră”, 12, p. 21–24.
Iordan 1954 = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ministerului Învăţământului.
Iordan 1977 = Iorgu Iordan, *Limba literară: studii şi articole*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.
Iordan 1979 = Iorgu Iordan, *Observaţii cu privire la stilul publicistic*, în „Presa noastră”, 10–11, p. 28–29.
Irimia 1984 = Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane (pentru uzul studenţilor)*, Iaşi.
Irimia 1999 = Dumitru Irimia, *Introducere în stilistică*, Iaşi, Editura Polirom.
Ivănescu 1972 = Gheorghe Ivănescu, *Stilurile limbii literare*, în „Convorbiri literare”, 5, p. 11.
L. Seche 1971 = Luiza Seche, *Din nou despre stilul presei*, în „Presa noastră”, 1, p. 29–31.
Lupu, Hamza 1988 = Constantin Lupu, Mircea Hamza, *Stilul publicistic (2)*, în „Presa noastră”, 1, p. 37–38, 40.
M. Seche 1978 = Mircea Seche, *Aspecte ale lexicului politic în lexicografia de la jumătatea secolului al XIX-lea*, în „Analele Universităţii Bucureşti, Limba şi literaratura română”, p. 29–36.
Macrea 1955 = Dimitrie Macrea, *Despre problemele studierii limbii literare*, în „Limba română”, 3, p. 17–39.
Macrea 1963 = Dimitrie Macrea, *Presa şi dezvoltarea limbii literare*, în „Presa noastră”, 5–6, p. 25–26.
Maiorescu 1984 = Titu Maiorescu, *Critice*, Bucureşti, Editura Minerva.
Maneca 1966 = Constant Maneca, *Consideraţii asupra stilurilor limbii literare în lumina frecvenţei cuvintelor*, în „Limba română”, 4, p. 353–366.
Marcus 1970 = Solomon Marcus, *Poetica matematică*, Bucureşti, Editura Academiei.
Miclău 1972 = Paul Miclău, *Stilurile limbii*, în Alexandru Graur, Sorin Stati, Lucia Wald (coord.), *Tratat de lingvistică generală*, Bucureşti, Editura Academiei, p. 371–399.
Mihăiescu 1963 = Nicolaie Mihăiescu, *Există un „stil publicistic”?*, în „Presa noastră”, 10, p. 32–34.
Milică 2009 = Ioan Milică, *Expresivitatea argoului*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.
Mitrea Şerban 2006 = Henrieta Mitrea Şerban, *Limbajul politic în democraţie*, Bucureşti, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale.
Necula 2005 = Gina Necula, *Limbajul politic, discurs repetat sau repetare discursivă?*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română – structură şi funcţionare*, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 603–608.
Niculescu 1999 = Alexandru Niculescu, *Revoluţie, lexic, cultură. Concepte ale acţiunilor insurecţionale româneşti în secolele XVIII şi XIX*, în *Individualitatea limbii române între limbile romanice 3. Noi contribuţii*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, p. 210–224.
Popescu Marin 1981 = Magdalena Popescu Marin, *Individualitatea stilistică a presei*, în „Presa noastră”, 11, p. 25–26.
Roşca 2001 = Luminiţa Roşca, *Textul jurnalistic. Reportajul*, în Mihai Coman (coord.), *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. I, Iaşi, Editura Polirom, p. 99–135.
Roşca 2004 = Luminiţa Roşca, *Producţia textului jurnalistic*, Iaşi, Editura Polirom.
Sfîrlea 1972 = Lidia Sfîrlea, *Contribuţii la delimitarea stilurilor literare româneşti*, în *Studii de limbă literară şi filologie*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei, p. 145–206.
Stoichiţoiu Ichim 2006 = Adriana Stoichiţoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universităţii din Bucureşti.
Şt. Munteanu 1972 = Ştefan Munteanu, *Stil şi expresivitate poetică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Şuteu 1974 = Flora Şuteu, *Varianta standard în ierarhia stilistică a limbii*, în „Limba română”, 4, p. 267–272.

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)

Toderaşcu 1998 = Ion Toderaşcu, *Politică şi limbaj. Note pe marginea unor expresii documentare*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»", t. XXXV, Iaşi, p. 125–134.
Vişinescu 1976 = Victor Vişinescu, *Stilum prendere*, în „Presa noastră", 4, p. 35.
Zafiu 2001 = Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universităţii din Bucureşti.
Zafiu 2007a = Rodica Zafiu, *Interpretarea limbajului jurnalistic*, în „Limba română" (Chişinău), 7–9, p. 141–146.
Zafiu 2007b = Rodica Zafiu, *Limbaj şi politică*, Editura Universităţii din Bucureşti.

JOURNALISTIC STYLE AND POLITICAL LANGUAGE IN LITERARY ROMANIAN

ABSTRACT

Journalistic style and political language are consubstantial to such an extent that it is often hard to delimit a text's belonging to one or the other of the two linguistic realities of literary Romanian. Yet, in the relationship between journalism and politics, the pivotal role belongs to the former. For the mass-media, political life is just a topic among others, while, for political men, media channels are the most important means whereby they can show themselves to their voters in order to achieve their ultimate goal: the cyclic delegation of power. In their linguistic relationship, journalistic style is the one that "gives" more, while political language "steals", and there is no one to claim any copyright.

Keywords: *language*, *style*, *style of literary language*, *politics*, *media*.

BDD-A30157 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:26 UTC)